

Megyeri Anna

Mozaikok Tivolt János zalaegerszegi városi képviselő életéből

Katona, kávé, sportember, humoros bohém, a kákán is csomót kereső, véleményét kritikusan megfogalmazó, ámde tisztelt képviselő – mindez volt egy személyben e különös férfiú, akinek emlékét a városban az egykor „csinos, sárga” háza őrzi, mely a Batthyány utca-Kölcsey utca sarkán áll, éppen átalakításra várva. A későeklektikus épületet Tivolt János tervezte és építette Morandini Tamás építésszel.

Tivolt János családja már az 1840-es években Zalaegerszegen élt, a 30 esztendő Tivolt János asztalos 1848. március 4-én vette feleségül a 20 esztendő Tráger Annát, házasságukból 10 gyermek született, János 1861-ben.

Fiatal éveiről alig tudunk valamit, a családi emlékezet szerint Bécsben teljesített katonai szolgálatot, ennek köszönhetően kiválóan beszélt németül, szoros barátságot kötött egyik katonai előjárójával, akinek idős korában otthont biztosított egerszegi lakóházában.

Bizonyára Bécsben találkozott a kávé mesterével. Először Szombathelyen telepedett le, 1885-ben jelentette be a városi tanácsnak, hogy átveszi a Forró utcában, a lovassági laktanya átellenében lévő Zrínyi Károly-féle kávéházat. Lakhatási kérelméhez mellékelte szakértelmét igazoló bizonyítványait. 1885-ben kötött házasságot Sanits Vilmával, a zalaegerszegi postafőnök leányával, Szombathelyen született két fiuk: Sándor 1886-ban, Imre 1889-ben.

Öt év elteltével kedvezőbb lehetőséget látott a nagy forgalmú Nagykanizsán, ahol 1890-ben nyitotta meg Központi kávéházát, a ma Bazár udvarként ismert egykori takarékpénztári székházban, lakó- és üzletházban. A kávéházat 16 000 koronás összeggel alakította át és rendezte be, az évek során 150-200 fős törzsközönségre tett szert, saját asztaltársasága is volt.

1898 júliusában súlyos betegsége miatt, orvosa tanácsára, hosszabb ideig Karlsbadban (ma Karlovy Vary) kúráltatta magát, ahonnan tudósítást küldött a Fischel Fülöp által kiadott Zalának.

A cikksorozat elején vall az íráshoz fűződő viszonyáról, egy, a gondolatait kifejezni szándékozó ember kétségeiről, aki tudatában van annak, hogy nem írónak született. „Mintha csak a robogó vonat ablakából nézném, oly lázas gyorsasággal kavarognak előttem a változatos képek. Nem sikerül megállapodnom annyi időre, hogy tollhegyre kaphassak egyet is; vad összevisszaságban peregnék, néha megfordított sorrendben zúgnak el előttem. Rendbe szeretném szedni, és összekötözni egy fűzérbe. Hiú törekvés; jól tudom, az illata elvész tehetetlen égető kívánczóságában. Bízatom önmagamot, keresem az elejét, de egy szemtelen légy zümmögéssel kering a fejem felett és arcátlanul bosszant, a legkisebb nesz is izgat, az óra mutatóját megállítom, monoton tik-takja ingerkedve, mintha csak az verné: nem megy, nem megy. – Majd meglátjuk, ha akarom. Naiv hiszékenységem? – hisz az írás mesteriségéhez még nagyon kevés csak az akarat.” „Döcögő, gyakorlatlan tolla” ellenére végül akarata erősebb volt kétségeinél.

A ma is szórakoztató, tanulságos olvasmányban beszámolt arról is, hogy betegségét egy Keszthelyre tartó kerékpáros túra és balatoni fürdőzés során szerezte. Tivolt úr tehát sportember volt, lakásában szervezték meg a nagykanizsai kerékpáros egyesületet 1894-ben, mely „Hungária” néven alakult meg a következő évben. „A szürke dresszes kerékpárosok nemcsak itthon ismeretesek ma már: tömeges kirándulásaikkal kedves vendégekké lettek mindenfelé e vidéken... A sport híveit nem választja itt el semmi társadalmi korlát, melynek kellemetlen nyúga annyira érezhető a mi városunkban” – dicsérte őket a sajtó. A sport iránti szenvedély lehetett alapja a Borbély György gimnáziumi tanárhoz fűződő barátságának is, Zalaegerszegen ő volt fő szervezője az akkoriban viruló kerékpáros egyesületnek. A Borbély által szerkesztett, 1900-tól megjelenő Magyar Paizs című

újságot is előfizette, majd rendszeres szerzője lett, aki ha kellett, maró gúnnyal mutatott rá a hibákra. „Már pedig Deák szerint a tisztességes sajtónak mindent meg szabad írni, a mi — igaz!” – érvelt az őt kritizálókkal szemben.

Ahogy egy fejlett szociális érzékű, valamint a társadalmi elvárásoknak is megfelelni akaró, jómódú polgárhoz illett, rendszeresen jótékonykodott. 1900-ban, amikor Zalaegerszegen a város az ipartestület zászlószentelési ünnepségére készült, zászlószeg megváltásra nagyobb összeggel, 20 koronával rukkolt elő, annyival, mint gróf Festetics Tasziló. Elhivatott választmányi tagja lett az országos mozgalomhoz csatlakozó Zalavármegyei Magyar Iparvédő Egyesületnek, mely 1900. március 4-én a vármegyei ház nagytermében tartotta alakuló közgyűlését.

Amikor átköltözött Zalaegerszegre, Nagykanizsán a Zala 1901. október végén búcsúztatta az „általános tiszteletnek örvendő” Tivoltot. Tisztelői a Polgári Egyletben gyűltek össze búcsúvacsorára, ahol „méltatták (...) polgári és férfiúi erényeit”, szerencsét kívántak neki új lakhelyén.

Zalaegerszegen rögtön nyilvánosságra hozták, hogy „Tivolt János helybeli magánzó és háztulajdonos 40 koronával támogatta az önkéntes tűzoltó testületet, s ezzel az alapító tagok közé lépett”. Boschán Gyula ügyvéd, az egyesület elnöke szépen kiállított díszoklevelet nyújtott át neki, mint a tűzoltó zenekar pártolójának. „Tivolt János, városunk új polgára, ki csak a napokban telepedett hozzánk Nagy-Kanizsáról, mindjárt nemes adományozásával adta tanújelét, hogy e város jobb ügyei iránt melegen érdeklődik.” – írta a Magyar Paizs.

A zalaegerszegi közélet ismert alakja lett, egyesületekhez, testületekhez csatlakozott. 1902 januárjában a zalaegerszegi társaskörhöz, a következő évben már választmányi tag. Az ipartestületben iparhatósági biztos és pénztáros, valamint elnökévé választotta az iparos ifjak önképző egylete. Rendszeresen megjelent e társaságok eseményein, munkájukat nemcsak tanácsaival, hanem kisebb-nagyobb összegekkel is támogatta. Választott városi képviselőként sem riadt meg a küzdelmektől, szókimondásáról vált híressé, sokszor kellemetlen figurává.

1902-ben elhunyt már régóta beteg, 36 esztendőes felesége, akinek temetésére sokan érkeztek Nagykanizsáról is, valamint testületileg nyilvánították részvétüket a város egyesületei. Hamarosan újránősült, Somossy Nándor állomásfőnök szép leányát, Máriát vezette oltár elé 1902. február 21-én a zalaegerszegi plébániatemplomban, majd sorban születtek gyermekeik (Elemér, Mariska, Ferenc és Ernő). Anyagi háttérét az Orbányosfán bérelt, mintegy 200 holdas urasági birtok jelentette, amit Szökrönyös István gazda irányításával műveltetett, s ahogy oly sok egerszegi polgár, szőlőbirtokkal is rendelkezett a város határában, az Egerszeghegyen.

1903-ban a 10 esztendeje fennálló Zalavármegyei Takarékpénztár Részvénytársaság igazgatósági tagja lett a Berger József, Kováts László, Kummer Gyula, Morandini Tamás és dr. Szigethy Elemér alkotta grémiumban, a működést Udvardy Ignác elnök és Krosetz István vezérigazgató irányította. 1908-ban a takarékpénztár pénztárosi tisztét is elnyerte.

Tivolt Jánost politikai nézetei a függetlenségi párthoz kötötték. 1904-ben az országos politikai küzdelmek sűrűjében találta magát. Amikor az ellenzéki politikusok népgyűlést tartottak Egerszegen, hogy tiltakozzanak a november 18-i parlamenti ún. zsebkendőszavazás, azaz az ellenzéki tiltakozás letörése miatt, Tivolt is azok társaságába tartozott, akik a népgyűlést követően a Korona vendéglő fehér asztalánál folytathatták az eszmecsereit. A népgyűlésre mintegy 4000 fő volt kíváncsi, vidékről is érkeztek az ellenzéki párt hívei, megszólaltak az országgyűlési képviselők: Holló Lajos, Gr. Zichy Aladár, Farkas József, Eitner Zsigmond és Dr. Darányi Ferenc.

Szintén a Korona szállóban tartózkodott a zalaegerszegi ipartestület 1905. február 26-án tartott farsangi multságán, ahol az Irodalmi és Művészeti Kör, és Kaufmann (Czobor) Mátyás jegyző, a későbbi polgármester is közreműködött.

Szorgalmasan látogatta a magyar kisipar és kézművesség megőrzése és felvirágoztatása céljából 1906-ban alakult Tulipánszövetség Magyar Védőegyesület gyűléseit. Az 1908 júniusában a vármegyei ház nagytermében tartott rendkívüli közgyűlésen száznál több tag között foglalt helyet, ahol gróf Batthyány Pál főispán és dr. Szigethy Elemérné úrasszony elnököltek. A közgyűlés iránt különösen a hölgyközönség tanúsított nagy érdeklődést. Jeles társaság gyűlt össze ez alkalomból: a főispán vendége, Dobieczy József, a központi szövetség ügyvezető igazgatója, Árvay Lajos alispán, Eitner Zsigmond és Dobrovics Milán országgyűlési képviselők, dr. Ruzsicska Kálmán kir.

tanácsos, tanfelügyelő, Bosnyák Géza, a vármegyei függetlenségi párt elnöke is. Czobor Mátyás titkár részletes jelentést tett egy nagyszerű kézimunka tanfolyamról. Tivolt János bekerült az egyesület választmányába, olyan jeles személyiségek mellett, mint a megyei törvényszék elnöke, Degré Miklós, a gimnázium igazgatója, Medgyesi Lajos és a város egyik leggazdagabb kereskedője, a kékfestő üzemet is működtető Schütz Sándor.

1907-ben Kolozsvárott nyomták „1848. szociálpolitikai fejtegetések” című röpiratát, melyben „Bírálgatta a különböző pártokat, politikai, társadalmi csoportokat, osztályt, rendet stb”. „Őszintén, nyíltan elmondta véleményét jót, rosszat mindenkiről. Ezért aztán mindenfelől megtámadták, mert ha jót mondanak rólunk, azt elhallgatjuk, de ha árnyoldalunkat is felmutatja valaki, azt nem szeretjük.” – írta a vele lojális Magyar Paizs. Látott ő a társadalomban zsidó szabadkőműves összeesküvést, kárhoztatta a szocialista eszmék terjedését, nem szerette Tiszát és így tovább. Antiszemitizmus vádjával illeték, amit visszautasított, mondván: „Magam pedig épenséggel a zsidók köréből tisztelhetem legmeghittebb barátaimat!” – amit el is hihetünk, hiszen Nagykanizsán vendégkörének jelentős része a zsidó polgárság társasági életre szomjazó alakjaiból verbuválódott.

Tivolt János mindig nagy tiszteletet mutatott Gróf Batthyány Pál iránt, teljesen azonosult függetlenségi, 48-as politikai eszméivel. Főispánként is becsülte (1906 áprilisa és 1909 októbere között viselte e posztot). Amikor távozott, Tivolt János méltatta érdemeit, s tolmácsolta Zalaegerszeg város polgárságának tiszteletét. 1910 tavaszán Nagykapornak, Orbányosfa, Misefa, Almás, Padár és Tilaj körzetében ő kísérte Batthyány Pált választási kortes útjain. Szolgálatáért egy ezüst fejű sétabotot és egy fényképet kapott emlékébe.

Csatlakozott a helyben dr. Degré Miklós által szervezett, zalaegerszegi ún. patronage egyesülethez, melynek célja a börtönből szabadultak támogatása volt.

Első írását 1902. január 16-án jelentette meg a Magyar Paizsban, melyben egy, a közegészségügy szempontjából is fontos gőzfürdő felállítását javasolta, persze összehasonlítva a két várost, amit számtalanszor megtett a későbbiekben is. „Egerszegré kerülvén eszem ágában sincs földieimet mosdatlansággal vádolni. Ellenkezőleg, konstatalem, hogy itt az emberek rendesen mosdanak, jól öltözködnek irigykedhetnek, fitymálódhatnak az én nagykanizsai polgártársaim bármiként, de avval el nem üthetik azt az örömdetes igazságot, hogy Egerszeg sem az utolsó város a földtekén. Kicsinynek kicsiny; sötétnek is elég sötét a városunk; de mi sem természetesebb, minthogy kilenczezer ember nem tud akkora lármát csapni, akkora forgalmat produkálni mint p. o. huszonnégyezer lakos; de határozott tény, hogy városunk szép fekvésű, eléggé tiszta – és intelligens város! És mert az, tehát annál inkább érezzük hiányát egy – gőzfürdőnek.”

1904-1912 között rendszeresen jelentkezett az újságban Séta... vagy Séta jobbra főcímmel írt cikkeivel. „Ha a tisztelt szerkesztő urnak nincs ellenvetése, akkor én néha napján elsétálok hol jobbra, hol balra, hogy megfigyeléseimről becses lapunk hasábjain beszámoljak. Nem szándékom senkit sem bántani, hanem a közérdeket, s tán némely esetben magát a megrovandó egyént vagy testületet akarom szolgálni, ha egyes visszás állapotokra ráterítem a lepedőt. Tudatában vagyok annak, hogy kritizálni könnyebb, mint alkotni, de ez nem zárja ki azt az igazságot, hogy néha a kibic tényleg jobban tudna játszani, mint a játékos” – magyarázta célját beköszöntőjében. Mint a város és választói érdekeinek védője, számtalan ügyben szólalt fel, tett javaslatot a képviselőtestületben. 1904-ben egyik cikkében a rendőrséghez szólt, fontosnak tartotta, hogy ne csak a főutcákra figyeljenek. A Zala (ma Batthyány) utca környékén, ahol ő lakott, „tanyáznak a cigányok, itt térnek le a mellék utcákba a vánderbursok (wanderbursche); erre hajtják a csordákat, gulyákat, erre vannak a legelők; erre vannak a majálisok és kata-bálok; erre van a sorozás, ellenőrzési szemlék, erre vannak a legvásottabb utcai kölykök (persze óvodákra nincs pénzünk!), sőt erre mennek a huszárok is, mégis, – errefelé nem vigyázzák, nem öntözik az utat”.

De ilyen volt a vasút ügye, a laktanya, a dandárparancsnokság ügye, amikért, vagy az utóbbival szemben, szót emelt. Mindig úgy érezte, hogy a város méreteihez és lehetőségeihez képest okatlanul túlköltenek.

Természetesen képviselőtársai, és a másik újság, a Zalamegye szerzői sem kímélték őt. Különösen Czebe Lászlóval vitakozott vérmesen. Egyik 1912-ben megjelent írásában egerszegi Catónak nevezi a fiatalembert, aki már korábban is felbosszantotta, amikor nagykanizsai lapokban teregette ki Egerszeg problémáit, ami érzékenyen érintette. Ezúttal pedig Czebe megfenyegette, mert kritikus

véleményt fogalmazott meg a városi ügyintézővel kapcsolatban, mint pl. a pótköltségvetés készítése, az útköltség elszámolások nagy összegei. „Hát minket azért választottak meg polgártársaink érdekeik képviselőire, hogy minden pazarláshoz fejet hajtsunk? Hát a polgármestert, annak működését nem lehet megkritizálni anélkül, hogy Czebe ur meg ne haragudjék?! Avagy talán Czebe ur emelte az ő fizetését már három évvel ezelőtt olyan összegre, mint amilyen csak az új törvény alapján jár meg neki?” –

utalt arra, hogy 1910-ben, bizony, 41 társával ő kérte és támogatta a polgármester fizetésemelését. Egy korábbi alkalommal Tivolt tisztelettel nyilatkozott a polgármesterről, tőle szokatlanul, szinte idilli képet festve a testületben uralkodó hangulatról. „Dr. Korbai Károly hivatali és magánélete mint a. E gyöngye viszonyok közé jutott városunk (ebben nem kis szerepe volt a sokat kritizált Várhidy polgármesternek) süllyedező szekerét ugyancsak emberileg emelgeti.” Üdvözlő beszédében szolt a város kedvezőtlen földrajzi fekvéséről, a szükséges anyagi erők hiányáról is.

Tivolt János egyik legfontosabb ügyének a városi villanyvilágítás gazdaságossá tétele érdekében folytatott harcát tartotta. Tivolt és társai még 1905. június 14-én küldték el részletes elemzéssel ellátott tiltakozásukat a Ganz gyárral kötött szerződés ellen. A helyi villanytelep azonban felépült (a mai Petőfi iskola helyén állt, a Kosztolányi utcában) 1906-ra, villanyt is szolgáltatott, de nagyon drágán és zajosan. „Zalaegerszeg városnak még nem volt olyan sokat vajúdott, ezernyi ellentétet és kellemetlenséget felidézett ügye, mint a világítás. A képviselőtestület tagjai késhegyig menő harcot vívtak a Ganz gyárral történt szerződés megkötése ellen, amelyet a minisztérium ajánlott képviselője javasolt.” – értékelte a helyzetet a sajtó. Majd kétséget kizáróan kitűnt, hogy a szerződés nagy terhet rótt a városra. Korbai polgármester 1908-ban megindította a tárgyalásokat azért, hogy a telepet, ha nagy áldozat árán is, saját kezelésbe vegyék: a képviselőtestület elfogadta a döntést, hogy a város 50 000 koronát fizet Ganzéknak. 1909 januárjától a város maga működtette a telepet, abban a reményben, hogy a világítási vállalat szép jövedelmet hozhat jó és szakzerű vezetés mellett, még akkor is, ha „az élet azt igazolja, hogy minden hatóság rossz vállalkozó, mert az eljárás sok formásághoz van kötve, mozgása nem elég gyors, a konjunktúrákat s a munkaerőt nem tudja úgy kihasználni, mint a magánvállalat” – írta Tivolt. A villamos művek felügyelő bizottságába Tivolt János mellett Baján Ferenc, Boschán Gyula, Baly Béla, dr. Keresztury József, Mondschein Samu, dr. Thassy Gábor, Udvardy Ignác és Udvardy Vince képviselőtestületi tagok kerültek.

1912-ben a Magyar Paizs szerint: nagy hűhó mellett választották meg a város 37 képviselőjét. Tivolt János kerületében 97 szavazattal került be, annak ellenére, hogy „szálka” volt a jelölő bizottság szemében. Eddig a városban 34 virilista és 34 választott, összesen 68 képviselő, ekkortól 108 képviselő és 14 tiszttelviselő alkotta a képviselőtestületet. Régi szokás szerint a választást lakomával ünnepelték meg, amit Tivolt János szervezett, Heincz János Baross-ligeti vendéglőjében. A tagokon kívül voltak meghívott vendégek is: dr. Korbai polgármester, dr. Jámbor Márton városi ügyész, Zilahy István rendőrkapitány, Morandini Tamás építész, stb., a virilisták közül dr. Hajós Ignác. Tivolt rendező „okos szép beszéddel nyitotta meg a pohárköszöntők sorát. Az esetlegesen nem sikerült dolgok miatt nem szabad, úgy mond, hogy fullánk maradjon senkinek a szívében, viszont a nyertesek ne a saját személyi ambíciójukat tekintsék betöltve, hanem lássák abban a dicsőségüket, hogy javára tudnak lenni a városnak, úgy amint a város javáért küzd az első polgár is, dr. Korbai polgármester.”.

Amikor 1912 júliusában megjelent a városban Batthyány Pál országgyűlési képviselő, ismét Tivolt János, Zalaegerszeg „egyik legtiszteltebb embere” állt a közönség elé, megnyitva a népgyűlést. Üdvözölte az összegyűlt választókat, a képviselő elvtársait és barátait, akik úgy mond apostolok, akik elszenvedik a bántalmakat, de tovább hirdetik az igazságot. Indítványára kikiáltották a népgyűlés elnökéül dr. Keresztury József ügyvédet s jegyzőjéül dr. Patonai Lászlót. Határozatukban kifejtették, hogy az egyesült ellenzék tiltakozik gróf Tisza István képviselőházi elnöknek az elnöki hatalommal történő súlyos visszaélése, és az ellenzékkel szemben folytatott jogsértései ellen Együttal követelték a szövetkezett ellenzék választójogi tervezetének törvénybeiktatását. Teljes bizalmukról biztosították Batthyány Pál képviselőt.

Tivolt János azonban 1914-ben bukott embernek vallotta magát, mert „mérésékelt haladópartí” – ahogy ő definiálta magát – társai leszavazták, amikor azt szerette volna, hogy az olcsóbb fenntartás érdekében a kisebb települések kategóriájába sorolja a kormányzat Zalaegerszeget, gyakorlatilag a községi pozíciót tartotta volna jövedelmezőbbnek a város számára.

A nagy háború idején is megnyilvánult szociális érzéke, a végsőkig támogatta családos alkalmazottait. Vagyonának egy részét azonban hadikölcsönbe fektette, és elveszítette. A hév nem tűnt el belőle, polgárként és képviselőként is protestált az általa hibásnak vélt intézkedések ellen. 1928-ig a város képviselője, a takarékpénztár tisztviselője volt. 1934-ben hunyt el, a Kálvária temetőben nyugszik, családja körében.

Fiai a megye tisztviselőiként vívták ki a város megbecsülését. Utódai azonban sokat szenvedtek az ötvenes évek idején. Lakóháza ekkor állami tulajdonba került, az istállókban is lakásokat alakítottak ki. Szép, unokája szerint Bécsből hozatott cserépkályhát szétverték a korszerűsítés jegyében.

Tivolt Jánosról Borbély György ezt írta 1915-ben: „... egyike a legtisztább gondolkodású, legtiszteltebb embereknek a városban, a képviselőtestületben és az emberek között”. Bár minden nézetével ma már nem érthetünk egyet, azonban a korra jellemzőnek, bátor kiállását, életútját megőrkítésre méltónak, tanulságosnak tartjuk.

Kotnyek István munkája

